

Анна МУНЬКО

кандидат наук з державного управління
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

Оксана ІЛЬЧЕНКО

директор Черкаського ліцею
Черкаської селищної ради
Новомосковського району
Дніпропетровської області

**РЕАЛІЗАЦІЯ РЕФОРМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ:
БЕНЕФІЦІАРИ, СТЕЙКХОЛДЕРИ, ЦІЛІ
ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ**

Бенефіціарами, тобто тими, хто отримають користь від реалізації реформи загальної середньої освіти (далі – ЗСО) є: учні (учні 1–4 класів, учні 5-9 класів, учні 10–12 класів); діти шкільного віку в сільській місцевості; діти шкільного віку в міській місцевості; діти шкільного віку з обмеженими фізичними можливостями; педагогічні працівники, адміністрація та інший персонал закладів ЗСО; батьки та офіційні опікуни дітей шкільного віку; батьки та офіційні опікуни дітей шкільного віку з обмеженими фізичними можливостями.

Стейкхолдери – це ті інституції або групи інтересів, які мають відношення до ініціативи (залучені до розроблення та впровадження ініціатив та зацікавлені в їх результатах; можуть вплинути на ініціативу або знаходяться під її впливом; можуть скористатися результатами реформи в своїх інтересах або вважають себе такими, що знаходяться під впливом ініціативи. Стейкхолдерами реформи ЗСО можуть бути: Президент України; Верховна Рада України; Кабінет Міністрів України; Міністерство освіти та науки України; Міністерство фінансів України; Міністерство цифрової трансформації України; Міністерство економіки України; Консультативна рада з питань сприяння розвитку системи ЗСО – консультативно-дорадчий орган при Президентові України; органи виконавчої влади, які контролюють додержання вимог санітарно-гігієнічних правил, протипожежних правил тощо; органи місцевого самоврядування; заклади ЗСО; Український інститут розвитку освіти; PISA Ukraine – Український центр оцінювання якості освіти; професійні та громадські об'єднання; суб'єкти підприємницької діяльності, які можуть постачати продукти та послуги закладам ЗСО (продукти харчування, кейтеринг, інші товари та послуги); заклади вищої освіти; Національна академія педагогічних наук України, міжнародні організації та ін.

Ключовою проблемою української ЗСО є те, що результати навчання в

зкладах ЗСО не відповідають сучасним вимогам та світовим тенденціям розвитку освіти. Серед основних причин такі: низький рівень оплати праці педагогічних працівників та адміністрації закладів ЗСО; застарілий зміст освітніх програм, що не враховує передових тенденцій у сфері ЗСО, відсутність освітніх новацій; низьке матеріально-технічне забезпечення комунальних закладів ЗСО; відсутність належних умов навчання для дітей з обмеженими фізичними можливостями. Це призводить до таких наслідків, як: низька вмотивованість працівників закладів ЗСО з недостатнім рівнем професійних компетентностей; низька вмотивованість учнів з недостатнім рівнем набутих компетентностей; низька якість організації та реалізації освітнього процесу; відсутність доступу до ЗСО для дітей з обмеженими фізичними можливостями.

Відтак, кінцевою метою реформування ЗСО, враховуючи концепцію «Нова українська школа», має стати система української ЗСО, яка забезпечуватиме основу для подальшого навчання та самореалізації молоді. Відповідно на досягнення стратегічної мети необхідно реалізувати такі цілі: підвищити рівень оплати праці та соціального захисту працівників закладів ЗСО; створити можливості для професійного розвитку педагогічних працівників; забезпечити престижність професії вчителя; осучаснити навчальні програми відповідно до передових тенденцій середньої освіти в світі; впровадити інтегроване і проєктне навчання; забезпечити професійну орієнтацію учнів; модернізувати матеріально-технічну базу закладів ЗСО; забезпечити безпечне та здорове середовище для навчання усіх категорій учнів; розширити можливості державно-приватного партнерства в освітньому процесі.

Зауважимо, що реформа є якісною лише тоді, коли її цілі є досяжними та вимірюваними. Тому визначимо кількісні та якісні показники для оцінювання результатів реформування, серед яких пропонуємо такі:

- питома вага видатків на галузь освіти в загальному обсязі видатків зведеного бюджету України;
- успішність учнів, за статтю та соціальним статусом (PISA) [2];
- індекс гендерного паритету для ЦСР 4.5 (ЮНЕСКО) PISA за Програмою міжнародного оцінювання учнів (ОЕСР), зокрема: прагнення українських учнів щодо продовження навчання; рівні сформованості читацької, математичної та природничо-наукової грамотності учнів в Україні на тлі досягнень їхніх однолітків у країнах ОЕСР [1];
- кількість педагогічних працівників, які пройшли добровільну сертифікацію відповідно до постанови КМУ від 28.12.2018 № 1190;
- індекс зацікавленості вчителя (PISA) [2];
- рівень задоволення працівників ЗСО умовами праці;
- середня заробітна плата вчителів, адміністрації та інших працівників ЗСО по Україні;

- індекс добробуту українських вчителів (рівень задоволеності життям);
- приналежність працівників закладів ЗСО до певного соціально-економічного статусу (за межею бідності, низький, нижче середнього, середній, вище середнього, високий) у розрізі посад;
- кількість працівників, які успішно підвищили кваліфікацію в Україні та за кордоном, у тому числі за напрямками фасилітація, робота з групами;
- рівень задоволеності вчителів можливостями професійного розвитку та використовувати отримані результати в педагогічній діяльності (опитування);
- кількість студентів закладів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю «Педагогіка середньої освіти» та випускників, які працюють в закладах ЗСО;
- частка педагогічних працівників, які не планують змінювати професію найближчі 5 років та вважають професію вчителя престижною;
- середній бал ЗНО і ДПА;
- індекс дисципліни (частка учнів, що прогулювали окремі заняття на заняттях, спізнювалися та були відсутні протягом дня без поважних причин);
- рівень зацікавленості учня у отриманні знань в закладі ЗСО;
- частка впроваджених в освітній процес оновлених навчальних програм;
- рівень компетентностей учнів, отриманих за оновленими навчальними компонентами (підприємливість та фінансова грамотність, екологічна, громадянські та соціальні компетентності);
- рівень задоволеності учнів навчанням за оновленими освітніми програми та варіативною складовою навчальних програм;
- кількість учнів, залучених до профорієнтаційних заходів, реалізованих спільно із закладами вищої освіти;
- частка абітурієнтів, які визначилися, на яку спеціальність вступатимуть;
- видатки зведеного бюджету України на одного учня, на одного вчителя;
- рівень забезпеченості закладів ЗСО засобами начального призначення, зокрема цифровою технікою та програмного забезпечення, підручниками, лабораторіями, мультимедійними комплексами (% від потреби);
- рівень задоволеності учнів, педагогічних працівників, адміністрації закладу матеріально-технічними умовами навчання;
- кількість капітально відремонтованих закладів ЗСО;
- кількість комп'ютерів, підключених до мережі «Інтернет», на одного учня;
- рівень задоволеності учнів організацією дистанційного навчання;

- частка закладів, обладнаних для дітей з особливими потребами;
- частка закладів ЗСО, в яких модернізовано систему харчування;
- індекс булінгу (PISA) [2];
- рівень несприйняття батьками інклюзивного навчання (% батьків, які категорично проти інклюзивного класу);
- індекс залученості батьків (PISA) [2];
- кількість приватних стейкхолдерів, які долучаються до діяльності закладів ЗСО (на основі угод про співпрацю) по Україні;
- сума залучених коштів для фінансування закладів ЗСО із альтернативних джерел (не з державного та місцевих бюджетів).

Іншим складником успішної реалізації реформи є комунікація із бенефіціарами та стейкхолдерами. Тому важливо визначити для кожної з наступних груп цільової аудиторії доречні формати комунікації щодо реформи:

- представники стейкхолдерів або партнерських організацій: офіційне листування (паперове, онлайн); комунікаційні заходи (конференції, круглі столи, презентації, семінари); заходи регулярного менеджменту (наради, звітування тощо); оприлюднення інформації на сайті Міністерства освіти і науки України;

- експерти за профілем реформи: робочі групи, онлайн опитування, комунікаційні заходи (конференції, круглі столи, презентації, семінари);

- представники ЗМІ: пресури, пресрелізи, пресконференції, публічні звітування, офіційні коментарі посадових осіб на запити ЗМІ;

- територіальна громада, мешканці якої мають відчутти позитивні зміни внаслідок реалізації реформи: міське населення – соціальні мережі; офіційний сайт міської ради; білборди; сітілайти; онлайн-опитування; сільське населення – місцеві газети; виїзні консультації; буклети про реформу.

---

1. Аналіз державних стратегічних документів України щодо врахування адаптованих для України Цілей Сталого Розвитку до 2030 року : Аналітична доповідь. К. : Інститут суспільно-економічних досліджень, 2017. 84 с.

2. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт. : М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін. ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с.